

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT 629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04 UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
OŚRODEK INFORMACJI 693 - 58 - 95, 625 - 76 - 23 00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89
INTERNET <http://www.cbos.pl> E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/61/2001

MARZENIA I POTRZEBY, CZYLI NA CO PRZEZNACZYLIBYŚMY WIELKĄ WYGRANĄ

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, MAJ 2001

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

- Niezmiennie najważniejszym przedmiotem dążeń Polaków jest posiadanie domu lub mieszkania, a także odpowiednie jego wyposażenie w meble i inne dobra trwałego użytku.
- W porównaniu z rokiem 1997 nie zmieniła się również kolejność trzech następnych celów wydatkowania wielkiej wygranej: na pomoc dzieciom i rodzinie, na zaspokojenie bieżących potrzeb oraz na zdrowie.

- Ankietowani najrzadziej twierdzą, że trzymaliby pieniądze w domu. Końcowe miejsca w hierarchii wydatków - ze względu na częstość wskazywania - zajmują także kupno ziemi, nieruchomości, wartościowych przedmiotów oraz inwestycje gospodarcze.

Często zastanawiamy się, co moglibyśmy zrobić dysponując dużymi pieniędzmi. Takie marzenia ujawniają nasze niezaspokojone potrzeby i aspiracje - nie tylko konsumpcyjne. Sondaż przeprowadzony w kwietniu tego roku¹ pokazuje, jakie są obecnie potrzeby i marzenia Polaków. Dzięki wcześniejszym badaniom - ze stycznia 1996 i października 1997 - możemy się przekonać, czy zmieniły się cele, na które przeznaczylibyśmy wielką wygraną, a także czy i w jakiej mierze wpływa na nasze marzenia obecna sytuacja gospodarcza kraju.

Zapytaliśmy ankietowanych, na co przeznaczyliby dużą sumę pieniędzy - jeden milion złotych, gdyby otrzymali je w gotówce od kogoś, tak jak wygraną w totolotka. Poprosiliśmy przy tym, by dokonali wyboru z przedstawionej im listy kilkunastu różnych celów, wskazując te, na które przeznaczyliby całą wygraną bądź większą jej część lub około połowy tej kwoty. Interesowało nas też, na co wydaliby niewielką część otrzymanych pieniędzy, nie ograniczając liczby celów, na które można byłoby je przeznaczyć. Przedstawiając ankietowanym listę celów wzięliśmy pod uwagę wyniki wcześniejszych badań dotyczących potrzeb i aspiracji - wówczas zadawano pytanie otwarte, umożliwiające swobodne wypowiedzi na temat własnych potrzeb i dążeń.

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (131) przeprowadzono w dniach 6-9 kwietnia 2001 roku na 1036-osobowej reprezentatywnej próbie losowo-adresowej dorosłych mieszkańców Polski.

HIERARCHIA CELÓW

Najczęściej wskazywanym celem, na który ankietowani przeznaczyliby wielką wygraną, jest - podobnie jak przed czterema i pięcioma laty - zakup domu albo mieszkania dla siebie lub rodziny. Wprawdzie obecnie odsetki osób wskazujących tę potrzebę są wyższe, ale wzrost liczby wskazań dotyczy wszystkich celów. Wydaje się, że znacznie większa suma, jaką wymieniliśmy w pytaniu, skłoniła badanych do wskazywania większej liczby celów niż dawniej, gdyż pieniędzy starczyłoby nawet na największe wydatki.

Tabela 1

Przeznaczenie wielkiej wygranej	I 1996	X 1997	IV 2001
	w procentach		
Dom/mieszkanie dla siebie, dla rodziny (kupno, remont, modernizacja, dokończenie budowy)	68	68	88
Wyposażenie domu/mieszkania (w meble, sprzęt AGD i RTV itp.)	59	56	83
Pomoc dzieciom, rodzinie (datki, darowizny, prezenty)	37	47	80
Wydatki na cele bieżące (odzież, buty, żywność, czynsz, koszty utrzymania mieszkania)	34	45	77
Zdrowie (wydatki na leczenie, rehabilitację, rekonwalescencję)	25	36	73
Nauka, wykształcenie (własna, dzieci, rodziny; dokończanie, przekwalifikowanie)	24	32	71
Lokaty (w banku na procent, zakup akcji, obligacji, walut; książeczki oszczędnościowe itp.)	49	35	70
Wypoczynek, kultura, rozrywka, przyjemności (wyjazdy, wczasy, urlopy w kraju i za granicą, zabawy)	28	30	65
Cele charytatywne (datki, darowizny na cele ogólnospołeczne)	18	22	61
Samochód (kupno nowego lub używanego)	43	30	55
Inwestycje (rozpoczęcie działalności, rozwinięcie firmy, gospodarstwa, inwestycje we własny biznes)	26	22	50
Kupno: ziemi, nieruchomości, działki (budowlanej, rekreacyjnej), wartościowych przedmiotów itp.	11	7	34
Trzymał(a)bym te pieniądze w domu	-	6	12
Inne cele	1	5	8

Podobnie jak w październiku 1997, na drugim miejscu wśród najczęściej wskazywanych celów znalazło się wyposażenie mieszkania lub domu, następnie pomoc dzieciom lub innym członkom rodziny oraz wydatki na cele bieżące i związane ze zdrowiem -

leczenie, rehabilitację, rekonwalescencję. Również kolejność innych celów wydatkowania pieniędzy (ze względu na częstość wskazywania na nie) w zasadzie się nie zmieniła - odnotowujemy jedynie niewielkie zmiany. Można więc powiedzieć, że hierarchia naszych potrzeb i marzeń jest niemal taka sama jak pod koniec lat dziewięćdziesiątych.

Porównując wyniki badań warto też zwrócić uwagę na stały wzrost znaczenia, jakie badani przypisują uzyskaniu wykształcenia czy dodatkowych kwalifikacji oraz gotowości przeznaczenia pieniędzy na cele charytatywne, a z drugiej strony - na relatywnie niższe miejsce, jakie w hierarchii celów zajmują lokaty oraz aspiracje dotyczące posiadania samochodu czy inwestowania we własny biznes.

Na niektóre cele trzeba wydatkować duże sumy, na inne wystarczy przeznaczyć mniejsze, jednak wiele jest takich, na które można wydać różne kwoty - większe lub mniejsze. Analizując preferencje ankietowanych warto się przyjrzeć, jaką część wielkiej wygranej przeznaczyliby oni na poszczególne cele. Biorąc to pod uwagę, wskazania badanych uporządkowano i przedstawiono w tabeli 2. Uzyskana w ten sposób hierarchia celów rozdysponowania pieniędzy jest inna niż wówczas, gdy uwzględnia się tylko częstość wyboru danego celu.

Bardzo duże kwoty, co zrozumiałe, najczęściej przeznacza się na dom lub mieszkanie. Może to świadczyć o bardzo dużym niezaspokojeniu elementarnych potrzeb w tej dziedzinie, ale może być też wynikiem dążenia do poprawy warunków mieszkaniowych - lepszych niż te, w jakich żyliśmy przed transformacją.

Znaczna część badanych (ponad jedna czwarta) ulokowałaby co najmniej połowę pieniędzy w taki sposób, aby korzystać z odsetek od kapitału lub mieć środki na przyszłość. Blisko jedna piąta natomiast zainwestowałaby połowę lub większość uzyskanych pieniędzy w działalność gospodarczą. Warto zwrócić uwagę na to, że niewiele mniej osób dużą część wygranej przeznaczyłoby na pomoc dzieciom lub innym członkom rodziny.

Na pozostałe cele znacznie mniejszy odsetek badanych wydałby dużą część otrzymanej kwoty. Z natury rzeczy nie potrzeba na nie wielkich sum, ale są jednak i tacy, którzy ogromne pieniądze pragnęliby wydać na poprawę stanu zdrowia albo na wydatki bieżące, co wskazuje głównie na to, że wymieniona w ankiecie suma była dla nich trudna do

wyobrażenia, a nacisk bieżących niezaspokojonych potrzeb - bardzo silny. Oczywiście niektórzy ankietowani gotowi byłiby wydać połowę lub więcej pieniędzy na różnego rodzaju przyjemności i rozrywki.

Jeśli spojrzymy na hierarchię celów z drugiej strony, tzn. weźmiemy pod uwagę to, na jakie cele nie wydano by pieniędzy, zwraca uwagę relatywnie małe zainteresowanie kupnem ziemi, nieruchomości czy wartościowych przedmiotów. Ponad połowa respondentów nie pragnie też nowego samochodu (prawdopodobnie znaczna część ma takie auto), a ponad dwie piąte nie brałoby pod uwagę żadnych inwestycji.

Tabela 2

Przypuśćmy, że otrzymał(a)by Pan(i) - nieważne od kogo i skąd - 1 000 000 PLN (1 milion złotych) w gotówce, tak jak wygraną w totolotka. Gdyby w tej chwili dostał(a) Pan(i) tę sumę do ręki, to na co, na jaki cel przeznaczył(a)by Pan(i) te pieniądze? Jaką część tej sumy przeznaczył(a)by Pan(i) na każdy wybrany cel (z podanej niżej listy)?	Całą sumę lub większą jej część	Okolo połowy tej sumy	Niewielką część tej sumy	Wcale bym nie przeznaczył(a)	Trudno powiedzieć
	w procentach				
Dom/mieszkanie dla siebie, dla rodziny (kupno, remont, modernizacja, dokończenie budowy)	7,6	42,0	38,2	10,6	1,6
Lokaty pieniężne (w banku na procent, zakup akcji, obligacji, walut; książeczki oszczędnościowe itp.)	4,0	23,4	42,4	26,6	3,6
Inwestycje: rozpoczęcie działalności, rozwinięcie firmy, gospodarstwa, inwestycje we własny biznes	2,9	16,8	30,6	45,5	4,3
Pomoc dzieciom, rodzinie (datki, darowizny, prezenty)	2,7	15,7	61,9	17,5	2,4
Wyposażenie domu/mieszkania (w meble, sprzęt AGD i RTV itp.)	0,8	8,8	73,9	14,4	2,0
Nauka, wykształcenie (własna, dzieci, rodziny; doksztalcanie, przekwalifikowanie)	0,8	8,1	61,9	26,7	2,6
Zdrowie (wydatki na leczenie, rehabilitację, rekonwalescencję)	1,8	5,9	65,4	24,1	2,9
Kupno: ziemi, nieruchomości, działki (budowlanej, rekreacyjnej), wartościowych przedmiotów itp.	1,2	6,1	26,4	62,9	3,4
Samochód nowy	0,3	4,1	35,9	55,5	4,1
Wydatki na cele bieżące (odzież, buty, żywność, czynsz, utrzymanie mieszkania)	0,0	2,9	73,7	20,7	2,6
Wypoczynek, kultura, rozrywka, przyjemności (wyjazdy, wczasy, podróże za granicę, zabawy)	0,0	2,4	62,2	32,4	2,9
Cele charytatywne: datki, darowizny na cele ogólnospołeczne	0,3	1,9	58,8	34,2	4,7
Trzymał(a)bym te pieniądze w domu	0,0	0,5	11,3	84,4	3,7
Inne cele	0,1	0,3	7,4	69,8	22,4
Używany samochód	0,0	0,2	22,8	72,8	4,1

Może nie dziwić fakt, że jedna trzecia ankietowanych nie przeznaczyłaby ani złotówki na cele charytatywne, ale to, że prawie tyle samo nie wydałoby nic na przyjemności, wypoczynek, rozrywki czy życie kulturalne wydaje się jednak zaskakujące. Czy u podłoża takiej decyzji leży obawa przed roztrwonieniem tak potrzebnych pieniędzy? Tylko co piąty ankietowany deklaruje, że nie wydałby nic na bieżące cele.

SPÓLECZNE ZRÓŻNICOWANIE POTRZEB I MARZEŃ

Na **dom lub mieszkanie** najczęściej wydaliby pieniądze ankietowani w wieku od 25 do 34 lat oraz mieszkańcy małych miast (do 20 tys. ludności). Inne cechy badanych w niewielkim stopniu różnicują ich aspiracje pod tym względem (zob. tabele aneksowe). Podobnie jest z przeznaczeniem pieniędzy na **wyposażenie domu lub mieszkania**. Warto jednak zauważyć, że największe potrzeby w tym względzie wydają się mieć pracownicy fizyczno-umysłowi i robotnicy wykwalifikowani. Natomiast na **pomoc dzieciom i rodzinie** wielką wygraną częściej niż pozostali przeznaczyliby starsi ankietowani (w wieku 45 lat i więcej), częściej kobiety niż mężczyźni.

Z kolei na **zaspokojenie bieżących potrzeb** częściej niż inni wydaliby pieniądze ludzie młodzi i w średnim wieku, ankietowani znajdujący się w nie najlepszej lub wręcz złej sytuacji finansowej; znacznie rzadziej - osoby z wyższym wykształceniem, przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji, mieszkańcy wielkich aglomeracji.

Wydatki na **zdrowie** wyraźnie związane są z wiekiem ankietowanych, ale też z wykształceniem (gorzej wykształceni częściej wskazują ten cel niż osoby z dyplomem wyższej uczelni). Na potrzeby zdrowotne najczęściej przeznaczyliby pieniądze renciści i emeryci, rolnicy i robotnicy, częściej kobiety niż mężczyźni.

Wydatki na **naukę, wykształcenie** deklarowane są tym częściej, im ankietowani są młodszy, a także im gorsza jest ich sytuacja finansowa. Najczęściej, oczywiście, pieniądze na ten cel wydaliby uczniowie i studenci, ale częściej niż inni także robotnicy wykwalifikowani, pracownicy fizyczno-umysłowi i pracownicy umysłowi niższego szczebla.

Lokaty pieniężne byłyby tym częstsze, im ankietowani są młodszy, im lepsze mają warunki materialne. Natomiast niskie wykształcenie i zamieszkanie na wsi są czynnikami niesprzyjającymi korzystaniu z systemu bankowego i innych instrumentów finansowych.

Wypoczynek, przyjemności i rozrywki, życie kulturalne byłyby celami wydatkowania pieniędzy tym częściej, im badani są młodszy, lepiej wykształceni i mają lepszą sytuację finansową; częściej też wśród mieszkańców miast (zwłaszcza większych) niż wsi. Badani z wykształceniem podstawowym, o najniższych dochodach, emeryci, renciści, rolnicy znacznie rzadziej niż inni wydaliby pieniądze na ten cel.

Gotowość przeznaczenia części pieniędzy na **cele charytatywne** wzrasta wraz z poziomem wykształcenia respondenta (co oznacza także lepszą sytuację finansową), inne czynniki nie mają znaczenia w tym wypadku.

Deklaracje dotyczące zakupu **nowego samochodu** są również tym częstsze, im wyższe jest wykształcenie ankietowanych. Wyraźnie zależą też od wieku (im respondenci są młodszy, tym częstsze aspiracje dotyczące posiadania samochodu) oraz od warunków materialnych, w jakich żyją ankietowani: im lepsze, tym większy odsetek chciałby mieć nowy samochód. Natomiast zakupu **używanego samochodu** częściej dokonaliby ankietowani o niższych dochodach, ale zależność od wieku jest podobna. W obu przypadkach pieniądze na ten cel częściej wydaliby mężczyźni niż kobiety.

Inwestycje - mające przynieść zyski w przyszłości - to także najczęściej cel ludzi młodych, z wykształceniem wyższym niż podstawowe. Spośród grup społeczno-zawodowych taki sposób wydatkowania otrzymanych pieniędzy najczęściej deklarują pracujący na własny rachunek oraz rolnicy, ale także uczniowie i studenci, bezrobotni.

Wraz z poziomem wykształcenia i wielkością miejsca zamieszkania wzrasta pragnienie zakupu **nieruchomości, działki, ziemi lub wartościowych przedmiotów**. Sprzyjają temu dobre warunki materialne. Na ten cel najczęściej przeznaczyliby pieniądze przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji oraz przedsiębiorcy i rolnicy.

HIERARCHIE POTRZEB I ASPIRACJI KONSUMPCYJNYCH RÓŻNYCH GRUP SPOŁECZNO-ZAWODOWYCH

Wybór celów wydatkowania „dużych pieniędzy” jest społecznie zróżnicowany, inny w poszczególnych grupach społeczno-zawodowych. Można więc prześledzić hierarchię tych celów w każdej z grup i porównać ją z hierarchią potrzeb i aspiracji w pozostałych. Możliwe jest również porównanie z wynikami badań z roku 1997 dla każdej z grup, aby zorientować się, czy w preferencjach poszczególnych grup zaszły jakieś istotne zmiany. Odpowiednie dane przedstawiono w tabelach 3-6².

Cele najczęściej wskazywane - dom lub mieszkanie oraz jego wyposażenie - znajdują się na czele hierarchii potrzeb i aspiracji wielu grup. Wyjątkiem są emeryci i renciści, którzy wymieniają przede wszystkim pomoc dzieciom, rodzinie, ochronę zdrowia, oraz uczniowie i studenci - ta grupa najczęściej wymienia wydatki na kształcenie i lokaty bankowe.

W przypadku *kadry kierowniczej i inteligencji oraz pracowników umysłowych niższego szczebla* wydatkom na dom lub mieszkanie i jego wyposażenie niemal równie często towarzyszy gotowość wydatkowania pieniędzy na wypoczynek, rozrywkę czy zainteresowania kulturalne. W tych dwóch grupach kolejne pod względem częstości wyboru są takie cele wydatkowania pieniędzy, jak nauka i wykształcenie, pomoc dzieciom, rodzinie oraz lokaty. Natomiast wśród celów najrzadziej wskazywanych jest kupno nieruchomości, ziemi lub wartościowych przedmiotów oraz inwestowanie we własny biznes.

W porównaniu z rokiem 1997 przedstawiciele *kadry kierowniczej i inteligencji* relatywnie wyraźniej rzadziej wskazują obecnie na zakup samochodu. W hierarchii celów tej grupy wyraźniej niżej są też lokaty pieniężne i inwestycje, a wyżej - wydatki na zdrowie, naukę i kształcenie, wyposażenie domu lub mieszkania oraz na wypoczynek, rozrywkę czy kulturę.

Wśród *pracowników umysłowych niższego szczebla* zmniejszyła się częstość wyboru lokat bankowych i inwestycji, ale różnice wskazań nie są tak znaczne jak w poprzedniej grupie.

² Ze względu na niewielką liczebność w próbie losowej grupy robotników niewykwalifikowanych oraz kategorii obejmującej gospodynie domowe i inne osoby niepracujące nie można było dla nich przeprowadzić odpowiednich analiz, nie są więc one uwzględnione w tabelach.

Tabela 3. Przeznaczenie wielkiej wygranej

1997		2001			
Kadra kierownicza i inteligencja					
	Ogółem		Ogółem	Duża część	Niewielka część
	w procentach		w procentach		
Dom, mieszkanie	67	Dom, mieszkanie	94	51	43
Samochód (ogółem)	35	Wyposażenie domu, mieszkania	84	4	80
Lokaty	34	Wypoczynek, kultura, rozrywka, wyjazdy	82	6	76
Pomoc dzieciom, rodzinie	32	Nauka, wykształcenie	78	2	76
Wyposażenie domu, mieszkania	30	Pomoc dzieciom, rodzinie	75	10	65
Wypoczynek, kultura, rozrywka, wyjazdy	25	Lokaty	73	29	44
Nauka, wykształcenie	24	Zdrowie: leczenie, rehabilitacja	67	4	64
Inwestycje: własny interes, biznes	18	Cele charytatywne	66	4	62
Wydatki bieżące	18	Wydatki bieżące	63	0	63
Cele charytatywne	15	Samochód (ogółem)	58	7	51
Zdrowie: leczenie, rehabilitacja	9	Kupno ziemi, nieruchomości, działki	56	20	35
Kupno ziemi, nieruchomości, działki	5	Inwestycje: własny interes, biznes	52	17	35
Trzymał(a)bym w domu	3	Trzymał(a)bym w domu	2	0	2
Inne	1	Inne	7	0	7
Pracownicy umysłowi niższego szczebla					
Dom, mieszkanie	75	Dom, mieszkanie	95	45	50
Wyposażenie domu, mieszkania	50	Wypoczynek, kultura, rozrywka, wyjazdy	88	2	86
Wypoczynek, kultura, rozrywka, wyjazdy	37	Wyposażenie domu, mieszkania	87	6	81
Lokaty	35	Nauka, wykształcenie	82	9	73
Nauka, wykształcenie	35	Pomoc dzieciom, rodzinie	81	9	72
Wydatki bieżące	33	Lokaty	77	31	46
Pomoc dzieciom, rodzinie	32	Wydatki bieżące	77	2	75
Samochód	26	Zdrowie: leczenie, rehabilitacja	70	6	64
Inwestycje: własny interes, biznes	23	Samochód	66	4	62
Zdrowie: leczenie, rehabilitacja	22	Cele charytatywne	63	1	62
Cele charytatywne	22	Inwestycje: własny interes, biznes	55	27	28
Kupno ziemi, nieruchomości, działki	10	Kupno ziemi, nieruchomości, działki	40	9	31
Inne	6	Inne	8	0	8
Trzymał(a)bym w domu	4	Trzymał(a)bym w domu	5	0	5
Pracownicy fizyczno-umysłowi					
Dom, mieszkanie	75	Dom, mieszkanie	96	62	34
Wyposażenie domu, mieszkania	55	Wyposażenie domu, mieszkania	92	19	73
Lokaty	35	Nauka, wykształcenie	84	7	76
Samochód	30	Samochód	80	7	73
Nauka, wykształcenie	29	Wydatki bieżące	79	3	79
Wydatki bieżące	28	Pomoc dzieciom, rodzinie	79	7	72
Inwestycje: własny interes, biznes	27	Zdrowie: leczenie, rehabilitacja	74	12	62
Pomoc dzieciom, rodzinie	27	Lokaty	72	31	41
Wypoczynek, kultura, rozrywka, wyjazdy	25	Wypoczynek, kultura, rozrywka, wyjazdy	72	4	68
Cele charytatywne	17	Inwestycje: własny interes, biznes	64	22	42
Zdrowie: leczenie, rehabilitacja	15	Cele charytatywne	64	4	60
Kupno ziemi, nieruchomości, działki	6	Kupno ziemi, nieruchomości, działki	33	7	26
Inne	2	Inne	10	0	10
Trzymał(a)bym w domu	1	Trzymał(a)bym w domu	9	3	6

W hierarchii najczęściej wymienianych celów wydatkowania pieniędzy przez *pracowników fizyczno-umysłowych* na drugim i trzecim miejscu znajdują się wydatki na naukę i wykształcenie oraz na samochód, następne miejsca zajmują pomoc dzieciom, rodzinie i wydatki bieżące. Najważniejsze zmiany w stosunku do roku 1997 to wyższa pozycja wydatków na zdrowie oraz spadek lokat z trzeciego miejsca na dalsze.

W hierarchii celów *robotników wykwalifikowanych* wysokie miejsca zajmują obecnie wydatki na naukę i kształcenie oraz na pomoc dzieciom, rodzinie, wyżej też lokują się wydatki na zdrowie. W tej grupie najbardziej zmalała ranga kupna samochodu.

Tabela 4. Przeznaczenie wielkiej wygranej

1997		2001			
Robotnicy wykwalifikowani					
	Ogółem		Ogółem	Duża część	Niewielka część
	w procentach		w procentach		
Dom, mieszkanie	81	Dom, mieszkanie	97	57	40
Wyposażenie domu, mieszkania	64	Wyposażenie domu, mieszkania	97	9	88
Wydatki bieżące	52	Pomoc dzieciom, rodzinie	88	5	83
Samochód	49	Nauka, wykształcenie	87	7	80
Pomoc dzieciom, rodzinie	44	Wydatki bieżące	83	0	83
Nauka, wykształcenie	40	Zdrowie: leczenie, rehabilitacja	78	5	73
Wypoczynek, kultura, rozrywka, wyjazdy	37	Lokaty	77	31	46
Lokaty	35	Samochód	74	4	71
Zdrowie: leczenie, rehabilitacja	34	Wypoczynek, kultura, rozrywka, wyjazdy	73	2	71
Inwestycje: własny interes, biznes	25	Inwestycje: własny interes, biznes	57	23	34
Cele charytatywne	20	Cele charytatywne	57	0	57
Kupno ziemi, nieruchomości, działki	7	Kupno ziemi, nieruchomości, działki	40	7	33
Trzymał(a)bym w domu	4	Trzymał(a)bym w domu	16	0	16
Inne	3	Inne	11	0	11
Rolnicy					
Dom, mieszkanie	65	Dom, mieszkanie	89	40	49
Inwestycje: własny interes, biznes	60	Wyposażenie domu, mieszkania	89	10	79
Wyposażenie domu, mieszkania	60	Wydatki bieżące	82	4	78
Wydatki bieżące	59	Pomoc dzieciom, rodzinie	81	15	65
Pomoc dzieciom, rodzinie	44	Zdrowie: leczenie, rehabilitacja	77	6	72
Nauka, wykształcenie	34	Inwestycje: własny interes, biznes	76	32	44
Samochód	33	Nauka, wykształcenie	76	7	69
Zdrowie: leczenie, rehabilitacja	29	Samochód	75	2	73
Lokaty	22	Lokaty	66	19	47
Kupno ziemi, nieruchomości, działki	17	Cele charytatywne	65	3	62
Cele charytatywne	15	Wypoczynek, kultura, rozrywka, wyjazdy	57	2	55
Trzymał(a)bym w domu	12	Kupno ziemi, nieruchomości, działki	52	10	42
Wypoczynek, kultura, rozrywka, wyjazdy	11	Trzymał(a)bym w domu	13	0	13
Inne	2	Inne	6	0	6

Tabela 5. Przeznaczenie wielkiej wygranej

1997		2001			
Prywatni przedsiębiorcy					
	Ogółem		Ogółem	Duża część	Niewielka część
	w procentach		w procentach		
Dom, mieszkanie	58	Dom, mieszkanie	87	53	34
Inwestycje: własny interes, biznes	46	Inwestycje: własny interes, biznes	83	38	45
Wypoczynek, kultura, rozrywka, wyjazdy	45	Wyposażenie domu, mieszkania	80	2	78
Nauka, wykształcenie	42	Nauka, wykształcenie	74	8	66
Wyposażenie domu, mieszkania	41	Pomoc dzieciom, rodzinie	73	6	67
Pomoc dzieciom, rodzinie	39	Wydatki bieżące	72	2	70
Lokaty	31	Wypoczynek, kultura, rozrywka, wyjazdy	67	4	63
Samochód	31	Cele charytatywne	67	0	67
Wydatki bieżące	28	Lokaty	66	25	41
Cele charytatywne	26	Zdrowie: leczenie, rehabilitacja	65	3	62
Zdrowie: leczenie, rehabilitacja	22	Samochód	65	0	65
Kupno ziemi, nieruchomości, działki	16	Kupno ziemi, nieruchomości, działki	54	19	35
Inne	8	Inne	4	0	4
Trzymał(a)bym w domu	1	Trzymał(a)bym w domu	11	0	11
Renciści					
Pomoc dzieciom, rodzinie	67	Pomoc dzieciom, rodzinie	86	35	51
Zdrowie: leczenie, rehabilitacja	65	Zdrowie: leczenie, rehabilitacja	82	13	69
Dom, mieszkanie	64	Dom, mieszkanie	82	50	32
Wyposażenie domu, mieszkania	56	Wyposażenie domu, mieszkania	80	9	71
Wydatki bieżące	54	Wydatki bieżące	79	3	76
Lokaty	36	Lokaty	71	24	47
Samochód	24	Cele charytatywne	64	0	64
Cele charytatywne	23	Nauka, wykształcenie	61	10	51
Nauka, wykształcenie	19	Wypoczynek, kultura, rozrywka, wyjazdy	51	3	48
Wypoczynek, kultura, rozrywka, wyjazdy	16	Samochód	38	6	32
Trzymał(a)bym w domu	8	Inwestycje: własny interes, biznes	31	10	21
Inwestycje: własny interes, biznes	6	Kupno ziemi, nieruchomości, działki	23	2	21
Kupno ziemi, nieruchomości, działki	4	Trzymał(a)bym w domu	13	0	13
Inne	1	Inne	7	1	6
Emeryci					
Pomoc dzieciom, rodzinie	69	Pomoc dzieciom, rodzinie	84	38	46
Zdrowie: leczenie, rehabilitacja	52	Zdrowie: leczenie, rehabilitacja	78	13	65
Wyposażenie domu, mieszkania	50	Dom, mieszkanie	76	45	31
Dom, mieszkanie	49	Wyposażenie domu, mieszkania	74	11	63
Wydatki bieżące	47	Wydatki bieżące	70	5	65
Lokaty	41	Cele charytatywne	65	5	60
Cele charytatywne	33	Lokaty	56	24	32
Wypoczynek, kultura, rozrywka, wyjazdy	31	Wypoczynek, kultura, rozrywka, wyjazdy	49	2	47
Nauka, wykształcenie	20	Nauka, wykształcenie	42	10	32
Samochód	15	Samochód	30	4	26
Trzymał(a)bym w domu	9	Inwestycje: własny interes, biznes	23	9	14
Inwestycje: własny interes, biznes	6	Kupno ziemi, nieruchomości, działki	23	4	19
Kupno ziemi, nieruchomości, działki	3	Trzymał(a)bym w domu	10	0	10
Inne	4	Inne	5	0	5

Od roku 1997 hierarchia potrzeb *rolników* prawie się nie zmieniła. Relatywnie wyraźniej częściej wskazywane są tylko wydatki na zdrowie, a inwestycje spadły na dalsze miejsce. W przypadku tej grupy trzeba zwrócić uwagę na wysoką pozycję zaspokajania potrzeb bieżących.

Jak można było przypuszczać, wśród *pracujących na własny rachunek* celem dorównującym zaspokajaniu potrzeb konsumpcyjnych są inwestycje, a niską pozycję zajmują lokaty pieniężne. Także wydatki na samochód są na dalszym miejscu. Na czele hierarchii celów tej grupy nie ma też wypoczynku i wydatków na zdrowie, ale dość wysoko, wyżej niż w roku 1997, sytuują się wydatki bieżące.

Jak już wspomnieliśmy, w hierarchii celów *emerytów i rencistów* najważniejsze jest niesienie pomocy dzieciom czy rodzinie oraz ochrona zdrowia, na kolejnych miejscach znajdują się: zaspokajanie potrzeb mieszkaniowych, wydatki bieżące, cele charytatywne oraz lokaty bankowe. W obu grupach hierarchie celów są podobne do tych z poprzedniego sondażu, zmiany są niewielkie.

Aspiracje *uczniów i studentów* związane są z myśleniem o zapewnieniu sobie odpowiedniej pozycji w przyszłości (wykształcenie, lokaty pieniężne, dom lub mieszkanie), ale wysoka jest też ranga wydatków bieżących oraz na zaspokojenie potrzeb konsumpcyjnych (wypoczynek, kultura, rozrywka, samochód). Obecnie znacznie wyższe miejsce w hierarchii celów zajmują lokaty, co przypuszczalnie wiąże się z potrzebą pokrywania rosnących kosztów edukacji; wzrosło też znaczenie wykształcenia.

W hierarchii celów *bezrobotnych* na pierwszym miejscu znajduje się zaspokojenie potrzeb mieszkaniowych, a następnie wydatki bieżące. Pomoc dzieciom lub rodzinie plasuje się obecnie wyżej niż w roku 1997. Ogólnie rzecz biorąc, zmiany w hierarchii celów tej grupy są niewielkie.

Tabela 6. Przeznaczenie wielkiej wygranej

1997		2001			
Uczniowie i studenci					
	Ogółem		Ogółem	Duża część	Niewielka część
	w procentach		w procentach		
Wyposażenie domu, mieszkania	66	Nauka, wykształcenie	90	14	76
Dom, mieszkanie	65	Lokaty	82	52	30
Nauka, wykształcenie	60	Dom, mieszkanie	76	41	37
Wypoczynek, kultura, rozrywka, wyjazdy	49	Wydatki bieżące	73	4	69
Wydatki bieżące	45	Wypoczynek, kultura, rozrywka, wyjazdy	73	2	71
Samochód	39	Samochód	71	12	59
Lokaty	37	Wyposażenie domu, mieszkania	69	18	51
Pomoc dzieciom, rodzinie	32	Pomoc dzieciom, rodzinie	68	12	56
Zdrowie: leczenie, rehabilitacja	29	Inwestycje: własny interes, biznes	67	40	27
Inwestycje: własny interes, biznes	25	Zdrowie: leczenie, rehabilitacja	60	9	51
Cele charytatywne	18	Cele charytatywne	51	7	44
Kupno ziemi, nieruchomości, działki	5	Kupno ziemi, nieruchomości, działki	42	12	30
Inne	5	Inne	3	1	2
Trzymał(a)bym w domu	3	Trzymał(a)bym w domu	15	2	13
Bezrobotni					
Dom, mieszkanie	80	Dom, mieszkanie	92	52	40
Wyposażenie domu, mieszkania	66	Wyposażenie domu, mieszkania	86	9	77
Wydatki bieżące	53	Wydatki bieżące	82	4	78
Nauka, wykształcenie	38	Pomoc dzieciom, rodzinie	76	13	63
Lokaty	36	Nauka, wykształcenie	75	10	65
Pomoc dzieciom, rodzinie	36	Lokaty	74	26	48
Zdrowie: leczenie, rehabilitacja	31	Zdrowie: leczenie, rehabilitacja	67	2	65
Inwestycje: własny interes, biznes	28	Wypoczynek, kultura, rozrywka, wyjazdy	63	1	62
Samochód	28	Inwestycje: własny interes, biznes	61	21	40
Wypoczynek, kultura, rozrywka, wyjazdy	24	Samochód	54	5	49
Cele charytatywne	18	Cele charytatywne	50	0	50
Trzymał(a)bym w domu	10	Trzymał(a)bym w domu	17	1	16
Inne	9	Inne	14	1	13
Kupno ziemi, nieruchomości, działki	4	Kupno ziemi, nieruchomości, działki	27	3	24

Niezmiennie najwyższą rangę w hierarchii naszych potrzeb i aspiracji ma dom lub mieszkanie oraz jego wyposażenie w meble i inne dobra trwałego użytku. W porównaniu z rokiem 1997 nie zmieniła się kolejność trzech następnych celów wydatkowania wielkiej wygranej: na pomoc dzieciom i rodzinie, na zaspokojenie potrzeb bieżących oraz na zdrowie.

Najrzadziej, oczywiście, trzymalibyśmy pieniądze w domu. Końcowe miejsca w hierarchii wydatków - ze względu na częstość wskazywania - zajmują także kupno ziemi, nieruchomości lub wartościowych przedmiotów oraz inwestycje gospodarcze.

Opracował

Włodzimierz DERCZYŃSKI

A N E K S

Tabela 1. Przypuśćmy, że otrzymał(a)by Pan(i) - nieważne od kogo i skąd - 1 000 000 PLN (jeden milion złotych) w gotówce, tak jak wygraną w totolotka. Gdyby w tej chwili dostał(a) Pan(i) tę sumę do ręki, to na co, na jaki cel przeznaczył(a)by Pan(i) te pieniądze? Proszę dokładnie przyjrzeć się możliwym do wyboru celom wymienionym na karcie. Jaka część tej sumy przeznaczył(a)by Pan(i) na każdy wybrany cel?
 1 - **Dom/mieszkanie**: dla siebie, dla członków własnego gospodarstwa domowego: kupno, remont, modernizację, dokończenie budowy; 2 - **Wyposażenie domu/mieszkania**: w meble, sprzęt, AGD i RTV, itp.; 3 - **Fabrycznie nowy samochód**; 4 - **Używany samochód**; 5 - **Inwestycje**: własny interes, biznes, inwestycje w handel, obrót, rozpoczęcie działalności na własny rachunek, rozwinięcie firmy, gospodarstwa; 6 - **Lokaty**: w banku, na procent, zakup akcji, obligacji, walut obcych, papierów wartościowych, świadectw udziałowych, książeczki oszczędnościowe terminowe itp.; 7 - **Kupno**: ziemi, nieruchomości, działki budowlanej, rekreacyjnej, wartościowych przedmiotów itp.; 8 - **Pomoc dzieciom, rodzinie**: datki, darowizny, prezenty

(%)

	1	2	3	4	5	6	7	8	Liczba osób
Ogółem	88	83	40	23	50	70	34	80	1036
Płeć									
Mężczyźni	87	83	45	27	53	71	34	77	491
Kobiety	88	84	36	20	48	68	33	83	545
Wiek									
18-24 lat	90	85	50	39	71	81	40	73	148
25-34	97	89	52	31	59	73	34	77	183
35-44	91	88	42	26	64	73	41	77	189
45-54	90	88	43	16	54	75	40	83	229
55-64	86	85	33	17	32	59	25	87	113
65 lat i więcej	71	68	18	8	15	53	17	84	174
Miejsce zamieszkania									
Wieś	86	81	41	24	49	65	30	78	382
Miasto do 20 tys.	94	90	47	23	51	71	27	84	103
20-100 tys.	88	86	41	29	60	73	34	83	204
101-500 tys.	87	89	39	15	42	71	38	82	212
501 tys.i więcej mieszk.	88	73	36	23	51	74	43	75	136
Wykształcenie									
Podstawowe	81	79	25	22	35	58	25	80	271
Zasadnicze zawodowe	90	86	45	25	55	72	30	78	299
Średnie	90	85	44	24	58	75	40	82	379
Wyższe	91	83	56	15	48	78	45	80	87
Grupa społ.-zaw. pracujący									
Kadra kier., inteligencja	94	84	50	11	51	73	55	75	59
Prac.umysł.niż.szczebla	95	87	54	25	54	77	40	81	95
Pracownicy fiz.- umysł.	96	93	55	33	65	72	33	80	90
Robotnicy wykwalifikowani	98	97	47	38	57	77	39	88	85
Robotnicy niewykwalifik.	97	85	59	10	50	88	15	84	34
Rolnicy	90	89	55	29	76	65	52	81	70
Pracujący na własny rach.	86	80	34	33	84	66	55	73	51
Bierni zawodowo									
Renciści	81	79	29	16	31	71	23	85	114
Emeryci	76	73	23	10	23	55	23	83	196
Uczniowie i studenci	76	69	49	33	67	82	42	68	57
Bezrobotni	92	87	35	28	60	74	27	76	149
Gospodynie domowe i inni	91	87	32	21	34	58	30	79	39
Dochody na jedną osobę									
Do 275 zł	86	83	33	30	57	69	32	76	157
276-399	93	85	40	28	56	70	35	81	112
400-549	91	89	40	27	53	72	33	86	211
550-799	86	82	44	15	38	75	27	83	145
Powyżej 799 zł	86	76	43	16	48	71	43	76	176
Ocena własnych war. mater.									
Złe	86	82	34	22	46	67	29	80	356
Średnie	89	85	42	24	49	70	33	82	468
Dobre	87	82	47	23	59	74	44	77	212
Udział w prakt. religijnych									
Kilka razy w tygodniu	73	70	25	17	33	60	29	83	58
Raz w tygodniu	89	85	42	22	50	70	34	81	481
1-2 razy w miesiącu	87	84	45	28	50	67	33	78	192
Kilka razy w roku	91	85	39	23	60	75	38	81	210
W ogóle nie uczestniczy	88	82	34	20	40	71	24	79	93
Poglądy polityczne									
Lewica	91	86	44	23	51	73	36	81	333
Centrum	87	87	43	20	56	69	32	77	258
Prawica	89	80	40	29	54	73	37	81	224
Trudno powiedzieć	82	80	32	21	38	63	28	82	220

Tabela 1 cd. 9 - Cele charytatywne: datki, darowizny na cele ogólnospołeczne 10 - Wypoczynek, kultura, rozrywka, przyjemności: wyjazdy, wczasy, urlopy w kraju, za granicą, zabawy, rozrywki; 11 - Nauka, wykształcenie: własna, dzieci, rodziny, doksztalcanie, przekwalifikowanie; 12 - Zdrowie: wydatki na leczenie, rehabilitację, rekonwalescencję; 13 - Wydatki na cele bieżące: odzież, buty, czynsz, koszty wyżywienia i utrzymania mieszkania; 14 - Trzymaj(a)bym te pieniądze w domu; 15) Inne cele

(%)

	9	10	11	12	13	14	15	Nic nie wybrał(a)	Liczba osób
Ogółem	61	65	71	73	77	12	8	1	1036
Płeć									
Mężczyźni	59	65	69	69	75	12	9	2	491
Kobiety	63	64	72	77	78	12	7	1	545
Wiek									
18-24 lat	60	75	89	66	81	16	7	0	148
25-34	54	78	81	63	82	14	13	0	183
35-44	61	72	82	72	74	12	3	1	189
45-54	63	65	72	80	81	8	9	2	229
55-64	69	55	52	80	71	7	6	3	113
65 lat i więcej	61	39	42	76	67	12	7	3	174
Miejsce zamieszkania									
Wieś	58	52	67	71	77	15	6	2	382
Miasto do 20 tys.	76	68	71	85	76	9	5	1	103
20-100 tys.	60	70	81	77	83	16	11	2	204
101-500 tys.	60	74	71	71	76	5	7	1	212
501 tys.i więcej mieszk.	59	75	64	66	68	9	10	0	136
Wykształcenie									
Podstawowe	57	47	57	76	75	13	6	4	271
zasadnicze zawodowe	60	65	71	73	80	17	9	1	299
Średnie	62	74	80	74	78	9	8	0	379
Wyższe	69	79	69	59	65	3	7	0	87
Grupa społ.-zaw. pracujący									
Kadra kier., inteligencja	66	82	78	67	63	2	7	0	59
Prac.umysł.niż.szczebła	63	88	82	70	76	5	8	0	95
Pracownicy fiz.- umysł.	64	72	83	73	79	9	9	0	90
Robotnicy wykwalifikowani	57	72	87	77	83	16	11	0	85
Robotnicy niewykwalifik.	70	78	78	79	95	34	6	0	34
Rolnicy	65	57	77	78	82	13	6	0	70
Pracujący na własny rach.	67	67	74	65	72	11	4	0	51
Bierni zawodowo									
Renciści	64	51	61	82	79	13	7	1	114
Emeryci	64	48	42	78	70	10	6	3	196
Uczniowie i studenci	51	73	90	60	73	15	3	0	57
Bezrobotni	50	63	75	67	82	17	13	4	149
Gospodynie domowe i inni	58	60	76	69	72	5	3	0	39
Dochody na jedną osobę									
Do 275 zł	57	50	73	73	79	20	10	2	157
276-399	63	60	67	71	82	10	4	0	112
400-549	67	72	72	79	82	12	8	0	211
550-799	63	66	61	77	80	7	4	1	145
Powyżej 799 zł	63	69	66	64	64	5	7	1	176
Ocena własnych war. mater.									
Złe	59	54	66	74	80	13	10	2	356
Średnie	61	67	70	74	76	10	7	1	468
Dobre	64	78	80	69	72	14	6	0	212
Udział w prakt. religijnych									
Kilka razy w tygodniu	63	44	52	75	70	8	6	1	58
Raz w tygodniu	65	63	71	72	76	11	5	1	481
1-2 razy w miesiącu	56	60	75	78	80	19	8	1	192
Kilka razy w roku	56	77	71	73	81	13	12	0	210
W ogóle nie uczestniczy	60	67	71	66	65	3	7	3	93
Poglądy polityczne									
Lewica	56	67	71	78	79	12	9	0	333
Centrum	66	68	72	71	75	12	4	1	258
Prawica	66	68	74	68	74	12	11	0	224
Trudno powiedzieć	57	54	65	74	79	12	6	3	220